

Тема уроку: Чарльз Діккенс «Різдвяна пісня в прозі». Значення образу Різдва у творі. Елементи фольклору (казки, пісні).

Мета уроку:

- навчальна: узагальнити знання учнів про повість Чарльза Діккенса «Різдвяна пісня в прозі»; перевірити, чи уважно, чи вдумливо читають діти; поглибити знання учнів про жанри; показати переплетіння реального та фантастичного планів у творі;
 - розвивальна: розвивати навички аналізу художнього твору, виразного читання, творчу уяву, абстрактне мислення; уміння висловлювати свої думки, аргументувати їх;
 - виховна: виховувати повагу до людей, відповідальність за свої вчинки, милосердя, старанність, інтерес до літератури та народних звичаїв, патріотизм.
- Створити атмосферу святкового настрою до Різдвяних свят.

Епіграф

*Це радісні дні – дні милосердя, доброти, всепрощення.
Це єдині дні в усьому календарі, коли люди,
наче з мовчазної згоди, вільно розкривають
одне одному серця і бачать у своїх, -
навіть у тих, які не мають ні грошей, ні долі, -
таких самих людей, як вони самі .*

Чарльз Діккенс

Хід уроку

I. Організаційний момент

(Перевіряю готовність учнів до уроку)

- Доброго дня, діти! Сподіваюсь, він для вас справді добрий. Тож побажайте доброго дня і нашим гостям. (Учні вітаються, сідають)
 - А що може створити гарний настрій, щоб день по-справжньому став добрим? (Усмішка, лагідне слово, гарна погода)
 - Прослухайте аудіозапис і скажіть, яке свято він нагадує?
- (Звучить музика).

II. Актуалізація опорних знань і умінь учнів

1. Слово вчителя

З дитинства ми очікуємо морозну, зимову ніч Різдва. Різдво – свято миру, душевного спокою, радості, милосердя і любові, відпочинку. Це одне з найвеселіших свят, яке приносить подарунки. У цей день всі бажають один одному щастя. Цієї пори на вулицях горять святкові вогні, у крамницях продаються блискучі іграшки, а в наших домівках готується святкова вечеря. Кожен очікує щасливих змін у житті. Жанр різдвяного твору передбачає щасливий кінець, радість. З чого ж радіти, коли головний герой Скрудж побачив у Майбутньому свій сумний кінець? Чи жив такий чоловік на світі, чи й не стало його нікого це не хвилювало, ніхто за ним не пожалкував. Багатого скнару це так вразило, що він вирішив кардинально змінити своє життя, почати робити протилежне до того, що робив досі, як ставився до оточуючих та й до самого Різдва. І... відчув себе нарешті щасливим.

2. Вікторина «Чи знаєте ви зміст повісті?»

- Давайте згадаємо, що ми дізналися про головного героя повісті «Різдвяна пісня у прозі».

1. З якими природними явищами автор порівнює Скруджа? (Зі снігом, морозом, градом, Зливою, жорстоким і невблаганним вітром).
2. Як поводитися люди, зустрівшись зі Скруджем на вулиці? (Вони обходили його стороною, не віталися, не питали в нього дороги і т.ін.).
3. Який вогонь горів у коминку Скруджа? (Там ледве жевріло).
4. Як потрапив привид Марлея до кімнати Скруджа? (Пройшов крізь замкнені двері).
5. Для чого він з'явився? (Щоб допомогти Скруджеві змінитися).
7. Хто розпочав мандри Скруджа? (Дух минулого Різдва).
8. Звідки розпочалася подорож Скруджа у минуле? (З дитинства).
9. Хто врятував якимось в дитинстві на Різдво Скруджа від самотності? (Його сестра Фанні).
10. Куди пролягла друга мандрівка Скруджа? (У теперішнє).
11. Де затримувався дух під час подорожі? (Біля постелі хворих, біля убогих, в тюрмі, в лікарні, у будь-якому нужденному притулку).
12. Якого кольору вбрання мав дух майбутнього? (Чорного).
13. Яка доля постала перед Скруджем? (Самотня смерть).
14. Що насамперед збагнув Скрудж, коли прокинувся? (Побачив, що завіса на його ліжку ціла і зрозумів, що він живий).
15. Що відчував він тепер? (Тремтів від радості).
16. Як розпочав Скрудж різдвяний ранок? (Відіслав подарунок своєму писареві - величезного індики).
17. Що його неймовірно потішило під час прогулянки містом? (Що люди з ним віталися і бажали здоров'я та радості).

III. Оголошення теми і мети уроку

У дні Різдва кожна людина очікує на диво, бо кожна душа потребує його. Для одних таким дивом буде іграшка, про яку давно мріяв, для інших – очікувана зустріч з друзями, рідними людьми. Є й такі, для яких дивом буде зустріч із цікавою книгою, що здатна перенести нас у невідомі краї, подарувати зустріч з улюбленими героями. Саме це і чекає на нас. Отже, я пропоную вам записати у зошити тему нашого уроку: «Чарльз Діккенс «Різдвяна пісня в прозі». Значення образу Різдва у творі. Елементи фольклору (казки, пісні)».

На уроці ми узагальнимо знання про повість «Різдвяна пісня у прозі», будемо поглиблювати знання про жанри, традиції різних народів; розвиватимемо навички виразного читання, мислення; будемо виховувати відповідальність за свої вчинки, любов до ближнього, милосердя.

Англійський письменник Ч. Діккенс писав: «Це радісні дні – дні милосердя, доброти, всепрощення. Це єдині дні в усьому календарі, коли люди, наче з мовчазної згоди, вільно розкривають одне одному серця і бачать у своїх, - навіть у тих, які не мають ні грошей, ні долі - таких самих людей, як вони самі », цей вислів буде епіграфом нашого уроку.

Постановка проблемного запитання

- Протягом уроку я пропоную вам подумати над проблемним запитанням:
«Що саме допомагає змінитися Скруджеві?»

IV. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу

1. Асоціативний ряд

- Запишіть, які асоціації виникають у вас із образом Різдва.
Р – радість, родина
І – іскра, ікона
З – зірка
Д – диво, добро
В – вогонь, веселощі
О – очікування

Різдвяні твори схожі на казку: у них відбуваються фантастичні подорожі, чарівні перевтілення.

- Ми поринемо у світ літературних героїв різних народів. Їх об'єднує одне – всі події відбуватимуться в різдвяну ніч чи напередодні. І, звісно, без вигадки, фантастики не обійтися.
- Що таке фантастика?
- В яких жанрах фольклору найчастіше використовується цей прийом?

(Елементи фантастики найчастіше застосовуються в казках, легендах, переказах).

- Назвіть жанр твору Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».

2. Слово вчителя

Твір має поетичну назву «Різдвяна пісня у прозі», бо пісня – ліричний твір. Тому і основа повісті має ліричний характер. Як відомо, різдвяні пісні відрізняються особливою святковістю, піднесеністю, бо це перемога добра над злом.

3. Виразне читання уривків з твору про святкування Різдва

- Знайдіть, будь ласка, у творі рядки, в яких автор показує, як люди ставилися до Різдва, як готувалися до нього.

«...люди, які згрібали сніг із дахів, були надивовижу бадьорі й веселі. Вони задерикуватو перегукувалися один з одним, а часом і запускали в сусіда сніжкою – значно менш небезпечною бомбою, аніж та, що злітає часом із язика, - і весело реготали, якщо бомба втрапляла в ціль, і ще веселіше – якщо пролітала мимо. Двері крамничок із курятиною були напівпрочинені, а бакалійні прилавки переливалися всіма барвами веселки. Тут стояли величезні круглі кошики з каштанами, схожі на обтянуті жилетами животи веселих старих джентельменів...Тут були пухкі, темно-коричневі печені яблука, які вигідно відтіняли яскраву жовтизну лимонів і апельсинів і всім своїм апетитним виглядом наполегливо переконували вас принести їх додому в паперовому пакеті і з'їсти на десерт.»

- Скажіть, як характеризує Скруджа його ставлення до Різдва? (Він не релігійна людина, йому байдужі традиції, що ще більше підкреслює його самотність і відокремленість від людей).

Для головного героя Різдва як свята не існувало. Але навкруги всі люди з нетерпінням очікували на нього. Деякі учні класу на минулому уроці отримали випереджаюче завдання : «Підготувати розповіді про традиції Різдва в Англії та Україні» .

4. Повідомлення про традиції святкування Різдва **Різдво в Англії**

Святкують католицьке Різдво англічани з 24 на 25 грудня. Британці починають підготовку до святкування різдва 24-денним постом. У ці дні в будинках з'являються спеціальні календарики, з прорізними віконцями за кількістю днів посту. Щодня відкривається лише одне віконце, за яким ховається картинка або вірш про Різдво. Так відраховуються дні до свята.

Саме в ці дні починається прикраса свої будинки вінками з гостролиста, плюща і омели. За переказами, це захищає житло від відьом і дарує всім домочадцям довгі літа. До цих пір в Англії існує звичай цілуватися під гіллям омели, якими прикрашаються в будинку навіть люстри і світильники.

Загодя варто заготовити і різдвяні шкарпетки, які в Різдво підвішують біля каміна. Цей звичай виник завдяки чудесній історії, в якій добрий різдвяний дід подорожує по димових трубах, щоб дарувати подарунки дітям.

Плум-пудинг виготовляють з хлібних крихт, борошна, яловичого ниркового жиру, горіхів, спецій і сухофруктів. Готується він заздалегідь, а потім кілька тижнів вистоюється в прохолодному місці в спеціальній формі. У пудинг обов'язково вкладають дрібні «срібні» монетки, які повинні принести удачу.

Напередодні Різдва прикрашається ялинка, верхівку якої вінчає різдвяна зірка або ангелок. Головна ялинка країни, прикрашена в досить суворой манері лише вертикальними гірляндами з енергозберігаючих лампочок, встановлюється на головній площі країни.

Так як святкують Різдво після закінчення посту, англійський стіл немислимий без запеченої індички.

Різдво в Україні

В Україні Різдво починають святкувати в Святий вечір - 6 січня, тоді ж і закінчується різдвяний піст.

Напередодні Різдва - 6 січня (цей день звали Вілія) ще вдосвіта господар і господиня готували Божу їжу - кутю та узвар. Для цього особливим чином у печі накладалися дрова, які годилося запалювати "живим вогнем" (потерши деревом об дерево, або кресалом), в пізнішій традиції вже користувалися сірниками. Потім брали Рай-Дідуха й сіно та несли до оселі, де господиня зустрічала їх з книшем та запаленою свічкою. Згодом усі разом встановлювали Дідуха на покуті, встеляли сіном стіл та долівку.

Згідно традиційного українського світогляду Рай-Дідух вміщав у собі дідухів-пращурів, духу житла, добрих духів-Лада. До тих пір поки Рай-Дідух стоїть на

покуті суворо заборонялося виконувати будь-яку роботу, окрім догляду за худобою. У цю пору господині навіть виносили з оселі віника, щоб не підмітати в хаті.

Готуючись до вечері, родина вбирала ошатний одяг й нетерпляче чекала першої зорі на нічному небі, бо цілий день потрібно було постувати й нічого не їсти. Вийшовши на подвір'я, діти стежили за небом і з появою зірки, заходили в хату й сповіщали довгождану звістку. З цього моменту можна було розпочинати Святу Вечерю.

Сучасним господаркам не слід плутати вечерю, приготовану на Святий вечір, і сімейну вечерю на Різдво Христове.

В Україні вечірня трапеза на Святий вечір, супроводжується багатьма традиціями і обрядами. Напередодні Різдва церква наказувала строгий піст - цілий передріздвяний день віруючим не можна було їсти і пити.

Першим за стіл сідав господар, а за ним по старшинству й інші. За традицією, на Святвечір, мало бути "багато" страв - 12 пісних страв: кутя, узвар, горох, капуста, рибні страви, голубці, борщ, вареники, млинці, каша, пиріжки, гриби. Після вечері, яка тривала кілька (3-4) годин, кутю та деякі інші страви не прибирали зі столу, а залишали для духів, які будуть сидати за Святу вечерю вдруге. Для них також ставили склянку води і чистий рушник.

Вважалося доброю прикметою, коли на Святу Вечерю приходили одинокі, бідні, неприкаяні люди. Їх щедро приймали й догоджати.

Напередодні Святої Вечері, не годилося ходити в гості чи до іншої хати, а також нічого не позичали. Всі намагалися бути вдома разом і навіть подорожуючі воліли повернутись до цього дня додому. Після вечері люди починали співати колядки, які ще з дохристиянських часів присвячувалися створенню Світу, Богу-сонцю, урожайності і приплоду домашньої живності.

5. *Прослуховування різдвяних пісень*

1) Од небесного Едема
Світла зірка Віфлієма
Путь небесний провела,
Путь, де люди без поміхи
Взнали щастя самовтіхи
Без розпусти і без зла.
Взнали щастя не в розкошах,
Не в хоромах і не в грошах,
А в душевній чистоті.
І в любові, і в єднанні,
В віковічному братанні,
В братній щирості святій.

2) Із Різдвом Христовим
Я щиро вітаю!
Щастя і здоров'я
Вам усім бажаю!
Нехай віра в серці
Кожного засяє,
Матір Божа з неба
Усіх привітає!

6. Слово вчителя

- Слова наших колядок виявляють радість і надію у душі тих, хто їх слухає, народжується незвичайний святковий настрій, люди радіють – Син Божий народився! День народження Спасителя очищує всіх, хто вірить у нього.
- Ч.Діккенс оспівує красу цього свята і тому називає прозовий твір піснею, а глави - строфами. Християни всього світу вважають це свято одним із найголовніших, адже з моменту народження Ісуса почалася боротьба за моральне вдосконалення людей, за перемогу добра та світла у душах людей. Недаремно основними символами Різдва є зірка, що сповістила про народження Спасителя, вогник, що символізує світло, дзвоник, що нагадує про церковні дзвіниці, та гостролист, який вважається символом одвічного життя та колючок, яких боїться нечиста сила.
- Світло, вогник, свічка. Діти, які асоціації виникають у вас із цими словами (Вогонь)
- Де це слово ми зараз чуємо з вами дуже часто? (З екранів телевізора)
- З якою подією воно пов'язане? (Війна)
- На жаль, ми з вами сьогодні дуже часто вимовляємо це слово не тоді, коли згадуємо історію нашої країни, а в той час, коли сумуємо за загиблими та хвилюємося за захисників нашої України, які намагаються зберегти мирне небо над нами. І ми повинні не забувати про той героїчний вчинок, який вони виконують. Ми бачимо, що Різдво може творити дива, тож я пропоную кожному з вас додати до своїх заповітних святкових мрій ще одну – миру в нашій Україні.

V. Закріплення знань, умінь і навичок

1. Слово вчителя

Ч.Діккенс любив різдвяні свята, адже бачив у них вираження не стільки релігійних почуттів народу, скільки його природної доброти й життєлюбності. Він вірив у те, що Різдво допомагає людям стати кращими. Письменник сприймав його як свято домашнього вогнища, любив традиційні ритуали цих свят – веселі ігри й танці. В Англії ще існувала традиція: перед Різдвом у пресі публікували твори на різдвяну тематику, Діккенс теж написав збірку «Різдвяні оповідання».

Я пропоную вам самостійно визначити композицію твору.

3. Літературознавча робота

(Діти самостійно визначають і записують у зошит)

Експозиція – зображення життя головного героя Скруджа.

Зав'язка – поява привида Марлі.

Розвиток дії – подорожі Скруджа в часі і просторі.

Кульмінація – присутність Скруджа на власному похованні.

Розв'язка – духовне відродження Скруджа.

4. Слово вчителя

- Настав час звернутися до проблемного запитання нашого уроку «Що саме допомагає змінитися Скруджеві?»

-

Відповідь учнів

Спочатку ми бачимо хлопчика, який щиро вболіває навіть за героями улюблених книг, потім юнака, котрий розуміє, що й за невеликі кошти можна зробити інших людей щасливими якщо ставитися до них із щирим серцем, дарувати дружбу, знаходити радість у малому, в повсякденному, уміти влаштовувати свято душі. А ось молодий чоловік байдуже слухає свою наречену, яка змушена звільнити його від усяких щодо себе зобов'язань, бо для нього найбільшою любов'ю стали... гроші. Далі ми бачимо багатого постарілого клерка, який своєю жадністю, байдужістю, холодністю доводить оточуючих до відчаю, не жаліючи навіть самого себе. І тільки Духи-Привиди, незважаючи на свою фантастичність, показують йому справжню реальність, спонукають до змін.

Вчитель

Подорож із Духами Різдва допомагає нам зрозуміти, що Скрудж не завжди був таким, він деградував, тобто змінився на гірше. Фантастична пригода виявляє її причини того. Це зосередженість на матеріальних інтересах і цінностях, жага до збагачення і влади, байдужість до інших людей. І лише неймовірна, дивовижна пригода різдвяної ночі примусила Скруджа переглянути свої життєві цінності, змінитися на краще. Диво, яке чекають на Різдво, сталося. Твори, дія яких виконується під час Різдва і які мають щасливу розв'язку, що тісно пов'язана із суттю й духом цього свята, називають різдвяними оповіданнями (повістями). «Різдвяна пісня у прозі» є яскравим прикладом різдвяної повісті.

Отже, ми порівнювали з вами два Різдва – англійське та українське. Але перед цим святом неможливо не згадати твори П. Мирного «Морозенко», М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», в яких теж відображені традиції цього свята. Один з них ми будемо вивчати незабаром з вами на наших уроках.

VI. Підведення підсумків уроку

1. Сенкан

-Діти, зараз я пропоную скласти сенкан до образу Різдва, яке відіграв важливу роль у житті Скруджа, примусивши його змінитися на краще, повірити у свято, перетворити багатого скнару на щирого, радісного чоловіка.

Сенкан «Різдво»

Величне, світле
Приходить, радує, чарує
Людей усіх добром єднає
Свято

2. «Обери позицію»

Аргументуйте свій вибір. «Так» чи «Ні»

За гроші можна купити книги, але не знання.

За гроші можна купити ліжко, але не сон.

За гроші можна купити ліки, але не здоров'я.
За гроші можна купити солярій, але не сонце.
За гроші можна купити годинник, але не час.

Висновок. Чим би ви не займалися у майбутньому, пам'ятайте, що найдорожчі речі не мають ціни. За гроші не купити гарний настрій, повагу близьких, їхню любов. Не гроші самі по собі приносять нещастя, а ставлення людини до них.

3. Вправа « Закінчи речення »

« Різдвяна пісня у прозі » Ч. Діккенса примусила мене замислитися над тим, що ...

VII. Домашнє завдання

- 1) Дати відповіді на питання літературного диктанту.
- 2) Підготувати переказ твору.
- 3) Підготуйте усно характеристику Скруджа.

Літературний диктант

1. Як поводитися люди, зустрівшись зі Скруджем на вулиці?
2. Як потрапив привид Марлея до кімнати Скруджа?
3. Для чого він з'явився?
4. Хто розпочав мандри Скруджа?
5. Звідки розпочалася подорож Скруджа у минуле?
6. Хто врятував якимось в дитинстві на Різдво Скруджа від самотності?
7. Куди пролягла друга мандрівка Скруджа?
8. Де затримувався дух під час подорожі?
9. Якого кольору вбрання мав дух майбутнього?
10. Яка доля постала перед Скруджем?
11. Як розпочав Скрудж різдвяний ранок?
12. Що його неймовірно потішило під час прогулянки містом?